

FIREA UMANĂ ȘI PĂCATUL STRĂMOȘESC ¹

Preot prof. dr. Ioannis Romanidis

Motto: Dumnezeu a sădit în om numai binele, frumosul și adevărul.

HUMAN NATURE AND THE ANCESTRAL SIN

Abstract: Human nature was not left untouched pursuant to the ancestral sin, nor was it permanently compromised, but it merely fell ill by disease of damage. The sin of our forefathers is a failure in exercising the freedom which man received from God, a failure which shall lead to the diminishing of the divine grace in the subjective-human life environment, by alienation from God. God, however, in His fore-wisdom, left a door by which to enter our world so as to redeem human nature from the inside, for he cast his mercy upon seeing the tragedy in which man was attracted by the devil. Ignoring the truth on the weakening of human nature and the origin of death leads to a misconception on God and His relationship with man and the world, which threatens the unity of the Church, making man a victim of the subjective representations about God, the world and themselves. The renewal of human nature by grace offers its primordial authenticity, pursuant to an interior war, an asceticism,² so necessary due to the contradiction present in the human nature following the naturalization of the sin from outside by hosting it within ourselves.

Keywords: Human Nature, Being, Life, Death, Ancestral Sin, Alienation, Embodiment, Grace, Restauration of Nature.

Tezaurul gândirii patristice este îndrumarul creștinilor, fiind interpretul legitim al comorii Sfintei Scripturi. Tradiția, din care face parte și minereul patristic, este stejarul din care s-a cules ghinda Sfintei Scripturi, care poate da naștere oricând unui stejar dacă este cultivată în Biserica Duhului. Asocierea de mai sus este una

¹ Lucrarea este o aprofundare a temelor despre firea umană și păcatul strămoșesc tratate în lucrarea de doctorat a părintelui profesor Ioannis Romanidis: *Păcatul strămoșesc*, apărută la Ed. Sophia/Metafrază, București, 2017.

² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, Partea a treia, op.cit., P. 200.

născută în Biserica Duhului, că plugarul neostenit al Bisericii este Duhul Sfânt. Așadar, se poate concluziona că există o perihoreză între Sfâna Scriptură, Sfânta Tradiție și Biserică. Numai în această lumină a Duhului se poate teologhisi.

Întreaga lucrare de restaurare a firii umane inițiată de Dumnezeu a fost necesară pentru a îndrepta consecințele nefaste asupra firii umane cauzate de păcatul strămoșesc. Vinovăția noastră a determinat pogorârea Logosului, neascultarea noastră a chemat iubirea Fiului să Se arate între oameni. Firea umană s-a îmbolnăvit după cădere, nu a rămas intactă, ”bună foarte,” cum a zidit-o dintru început Dumnezeu; dar, nici nu a ajuns de lepădat, bună pentru nimic, că doar Logosul o va alipi firii divine în ipostatul Său unic cel din veșnicii. Această fire cu toată slăbiciunea ei nu a putut să se apropie de Dumnezeu, motiv pentru care Dumnezeu a hotărât să Se îmbrace cu firea noastră,³ rămânând ce a fost din veșnicii, Dumnezeu adevărat, și devenind ce n-a fost, om adevărat.

Moartea nu este în slujba lui Dumnezeu, nu este de la El, ci numai îngăduită de El. Dacă Domnul e autorul morții, atunci El ar trebui să fie și cauza păcatului. Nicidecum! El a sădit numai binele, frumosul și adevărul. Dacă omul astăzi se naște având în sine puterea morții și a păcatului, nu se datorează lui Dumnezeu, ci lucrării diavolului care a slăbit firea umană. Aici nu este vorbă nici de o dorință de răzbunare a lui Dumnezeu asupra omului care a ultragiat dreptatea divină. Păcatul, boala și moartea nu sunt urmări ale unei decizii punitive divine de după căderea umanității. Dacă am miza pe această ipoteză, foarte la modă în rândurile romano-catolicismului, am compromite întreaga desfășurare a evenimentelor ce se succed pentru răscumpărarea omului. Dacă Dumnezeu pedepsește umanitatea prin moarte și cele ale ei ar însemna că diavolul devine un slujbaș al Cerului, rânduit să țină lumea într-o încordare, ca efect al încălcării dreptății divine. Această ipoteză de travaliu, dincolo de faptul că ar face pe Dumnezeu să fie socotit, pe nedrept, un orgolios, ar credita și întrebarea: Pentru ce Cuvântul S-a mai făcut trup ca să strice lucrarea diavolului, dacă acesta avea un mandat de la Dumnezeu să încarcereze lumea în haina morții?! Aceste păreri nu sunt valide pentru repercursiunile pe care le au. Dumnezeu este viață, toate curg din El. Omul este viu numai în relație cu El. Orice depărtare de Dumnezeu este înregistrată în spectrul spiritual ca o diminuare a vieții, fiind, totodată, o apropiere de moarte. Păcatul protopărinților este congruent cu o răcire a relației dintre mediul divin și cel uman. Tragedia umanității este că nu își mai recunoaște Ziditorul. Păcatul sădit în firea umană de diavol are efecte asupra discernământului în mediul uman de existență. Încălcarea poruncii plasează omul și într-o confuzie pentru că s-a produs un contact cu non-binele. Răul nu există prin sine, el nu are substanță, fiind o lipsă a binelui, cauzată de separarea de Dumnezeu. Pentru acest păcat nu trebuie scos țap ispășitor trupul, căderea este a omului, trup și suflet. Omul în întregime a fost tulburat;

³ Alex B. Bruce, *Humiliation of Christ*, Ed. T&T Clark, Edinburgh, 1876, P. 27.

alegerea este o facultate a sufletului, înainte să fie un act al trupului, spune și Sfântul Grigorie de Nyssa.

Diavolul este primul responsabil al apariției morții; or, omului i se poate reproșa numai în actul doi că a acceptat să conlucreze cu diavolul, fiind victimă a diavolului, dar și victimă a propriei libertăți, că își lucrează singur moartea. Călcarea poruncii este o ieșire a omului din comuniunea cu Dumnezeu. Păcatul care-l rupe de Dumnezeu îl izolează într-o stare pământească a iadului, scurtcircuitând impulsul de a fi în comuniune cu Dumnezeu și semenii. Sfântul Efrem Sirul concluzionează pe marginea referatului biblic că nu diavolul a pricinuit căderea, ci dorința lui Adam. Vedem că după căderea din rai, Dumnezeu, ca de obicei, îl caută pe Adam în răcoarea serii, dar Adam acum se ascunde de Binefăcătorul lui. De atâtea ori L-a întâlnit pe Domnul, dar de această dată se teme, că știa că a devenit colaborator al potrivnicului. Dumnezeu nu îl cheamă pe Adam pentru a-l osândi sau pentru a-l alunga din rai, ci să îl facă să-și vină în fire. Dumnezeu le dă timp de pocăință. Sfântul Efrem Sirul consideră că ar fi putut fi evitate cel puțin blestemele rostite pământului și lor înșile.⁴

Așadar, firea se îmbolnăvise prin neascultare de boala stricăciunii. Încălcarea poruncii lui Dumnezeu de către omul păcălit de ispititor este un eșec în zona existențială umană. Omul își ratează menirea inițială de a călca în nemurire și cade pradă morții. Nu există o vină a firii în ce privește zămislirea păcatului. Toată făptura zidită de Dumnezeu este bună, după cuvântul Apostolului.⁵ Firea umană numai cazează în ea păcatul, dar fără să-l nască și fără să-l frământă,⁶ nu are prin ea păcatul, ci prin naturalizarea din afară; dar, odată adus în firea umană o slăbește. Această funingine a sufletului nostru, adică păcatul, avea să sălășluiască în om și să distrugă frumusețea deiformă a omului, spune Sfântul Grigorie al Nyssei, ca rugina fierul.⁷ Inima omului își pierde curăția. Omul devine confuz după cădere. Încearcă să se îndreptățească. Vedem pe Adam și pe Eva cum aruncă vina pe un altul, oricare ar fi el.

Diavolul a dat omului legile morții, spune Tațian, făcându-l să încalce legea divină. Din alt unghi privind, nu era drept nici ca omul, prin acest atac al diavolului, să fie șters din cele create de Dumnezeu. Nu omul este responsabil de răul primordial. Cert este că răul exista dinainte de păcatul părinților din Eden, fiind tot o înstrăinare de Dumnezeu, de această dată, a unora dintre îngeri. Omul nu

⁴ Serafim Rose, *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, Ed. Sophia, București, 2011, P. 130-131.

⁵ I timotei 4, 4 redă întocmai această evidență ontologică, că Dumnezeu nu a ridicat nimic în arialul răului, lucru subliniat și de proorocul Moise în Facerea 1, 31. Părintele Dumitru Stăniloae este cel care spune că răul nu are o realitate ontică, fiind numai un hybris al alibertății umane. Așadar, nu Dumnezeu trebuie tras la răspundere pentru această nefastă locuire a răului pe pământ, că nu-i EL cauza acestei plăgi ce atacă umanitatea din interiorul ei. Întrebuințarea necorespunzătoare, nepotrivite a libertății pe care a primit-o umanitatea, a condus la flagelul acesta.

⁶ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic*, Ed. Sophia, București, 1998, P. 96.

⁷ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre feciorie*, Ed. IBMBOR, București, 2003, P. 55.

este pietrificat în lipsa binelui precum îngerii cei răi, ci prin păcatul strămoșesc omul numai s-a îmbolnăvit, s-a prins de el o boală care îl macină și vrea să-l extermină sufletește. Adam trăiește un eșec al libertății primite în dar, este complice cu potrivnicul lui Dumnezeu, devine un răzvrătit al împărăției Lui și supus conducătorului lumii, dezvoltând mai apoi în lumea în care a fost izgonit sâmburii neascultării, mândria și dorința de a stăpâni. Se poate face o analogie între căderea lui Lucifer și a omului, pentru că mândria i-a mânat pe fiecare să se îndepărteze de Dumnezeu. Numai că Dumnezeu a prevăzut o soluție pentru a-l recupera pe om, pentru că firea nu avea nemurirea prin sine, ci prin legătura cu Dumnezeu, omul era chemat la nemurire. Soluția găsită de Dumnezeu a fost trimiterea Fiului în lume.

Domnul a luat haina trupului nostru pentru ca ”să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea morții.” Legea morții a fost învinsă prin lipsa de păcat a Mântuitorului ce se aduce lui Dumnezeu din partea umanității.⁸ Diavolul nu este angajatul lui Dumnezeu, ci el este stăpânul morții. Hristos Iisus S-a arătat ”ca să strice lucrările diavolului.” Diavolul este înfrânt cu propria armă, moartea. Hristos S-a întrupat pentru a-i face bine celui prins în lanțurile diavolului, că o frică stăpâna firea umană, frica de moarte.

Veșmântul țesut de Dumnezeu la zidirea acestui împărat al pământului este dezbrăcat de omul neascultător, cu toate că la mijloc este o înșelăciune pusă în scenă de diavol, prin care a adus umanitatea la neînfrânare, dezbinând firea umană, reducându-o la nimic. Firea umană riscă să se autodistrugă prin încălcarea planului divin. Omul fără Dumnezeu este nimicul din care a ieșit. Numai lumina Lui ne face să depășim starea de umbră. Am fost ridicați din nimic. Fiul lui Dumnezeu când Se pogoară la om, de fapt, vine să Se întâlnească cu nimicul în ființa omească pentru a-l birui din nou, arătând că cel ce iubește este biruitor peste moarte. Omul pus la marginea existenței prin ieșirea din comuniunea cu Dumnezeu, Care este răul din care curge existența, se vaită văzându-se pierind.⁹ Dumnezeu prin Fiul Său îmbracă haina de humă fără să Se schimbe. Dumnezeu ne încredințează prin întruparea Sa că iubirea nu se alterează coborându-se.¹⁰ Natura atotputernică poate să coboare la modestia naturii umane. Aceasta este minunea cea mare pe care o face Dumnezeu. Coborârea la umilință arată abundența puterii. Ceea ce este sublim, stă în umilință, fără să decadă din înălțimea sa.¹¹

După cădere trebuia refăcută filiația, legătura dintre Tatăl ceresc și fii Săi pământești. Numai un alt Fiul din veci și coetern cu Tatăl are puterea să refacă

⁸ Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva arienilor. Tratat despre Întruparea Cuvântului. Trei cuvinte împotriva arienilor*, Ed. IBMO, București, 2010, P. 148.

⁹ Dumitru Stăniloae, Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, Vol. I, P. 27-28.

¹⁰ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Vol. III, Ed. IBMOR, București, 1997, P. 32-35.

¹¹ Vasile Răducă, *Antropologia Sfântului Grigore de Nyssa*, Ed. IBMBOR, București, 1996, P. 282.

în om chipul divin muruit prin neascultare. Prin chipul pe care omul îl primește de la Creator, el rămâne singur din toată creația într-o înrudire spirituală cu Dumnezeu. Din om se pot întrezări adâncimile infinite ale lui Dumnezeu.¹² Cel ce îl face pe om păstrează un numitor comun între lumea din veci și cea mai de pe urmă, ca mai apoi să curgă și El pe acest fasciul lăsat dintru început și să devină om. Hristos a înnoit ceea ce se învechise prin refacerea chipului dumnezeiesc din om. Sfântul Apostol Pavel mărturisește că ”Dumnezeu S-a arătat în trup,”¹³ referindu-se aici că a luat întreaga fire umană. A luat-o pentru a o înnoi.

Păcatul strămoșesc nu este pentru noi un păcat personal, ci o alterare ontologică a firii umane prin pierderea contactului paradisiac cu Dumnezeu. Între om și moarte există o contradicție flagrantă. Acest fenomen a intrat în lume prin ura diavolului. (Înțelepciunea lui Solomon 2, 14) El ura pe om pentru că a văzut câte daruri i-a făcut lui Dumnezeu. Există o amărăciune cauzată de moarte omului. Diavolul prin moarte pare că ar vrea să construiască o tragedie în planul umanității. Avem ceva din Dumnezeu cel veșnic, și avem o tendință refractară în față morții. Avem un plus al veșniciei, care ne face incompatibili cu moartea. Dar în starea în care am ajuns după căderea adamică, a muri este și un dar, nu numai o pedeapsă. Moartea nu este numai durerea despărțirii, ea este și bucuria eliberării. Trebuie să periodizăm explicația. De la căderea lui Adam până la Hristos, moartea era o povară grea. Odată rănită firea omului de această boală, toți deveneau prizonieri ai stăpânului morții, diavolul.¹⁴ După moartea cea spre înviere a Domnului, moartea este biruită, deschizându-se perspectiva veșniciei lângă Ziditor pentru om. Această boală a morții a fost ocolită pentru prima dată în creație prin nașterea lui Hristos. Sfântul Ignatie Teoforul afirmă că stăpânitorul veacului acestuia nu a cunoscut trei taine răsunătoare: fecioria Mariei, nașterea lui Hristos din ea și moartea Domnului. Diavolul nu are reguli în lupta pe care o duce, iar Dumnezeu săvârșește aceste ”lucrări în tăcere.”¹⁵ Sfântul Grigorie de Nyssa arată că ”dumnezeirea s-a ascuns în învelișul firii noastre, pentru a nu fi cunoscută de vrășmașul care stăpânea pe om.” În Qarantania diavolul credea că Iisus are slăbiciunile firești, afectele naturale, mai ales că a petrecut 40 de zile în post. Mai mult de atât, diavolul se confruntă cu o situație atipică, găsind în Iisus o ampolare infinită, dar care se prezenta sub forma chipului uman. Se desprinde din acest eipsod că diavolul este și viclean, încercând să-l deconspire pe Iisus Domnul. Dacă acele pietre s-ar fi făcut la cererea Domnului în pâini întreaga activitatea ulterioară a Mântuitorului ar fi fost compromisă, pentru că s-ar fi încălcat constituția firii umane, ar fi fost depășite limitele firii umane, ce ar fi provocat anularea firii umane în ipostasul

¹² Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, op.cit., Vol. I, P. 164.

¹³ I Timotei 3, 16.

¹⁴ Sfântul Irineu de Lyon, *Aflarea și respingerea falsei cunoașteri sau Contra ereziilor*, Trad. Dumitru Stăniloae, Ed. Teologia pentru azi, București, 2007, P. 408-409.

¹⁵ Sfântul Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni*, în PSB 1, XIX, ED. IBMBOR, București, 1979, P. 165.

Fiului lui Dumnezeu, prin mutilarea firii umane. Aceasta este situația în care s-ar fi ajuns la cuvintele lui Nestorie, că firea umană ar fi fost absorbită de cea divină, ca o picătură ce se pierde în imensitatea mării.

Ignorarea adevărului despre originea morții conduce la o concepție eronată despre Dumnezeu și despre relația Lui cu omul și lumea. Păcatul strămoșesc vizează nu numai relația dintre om și Dumnezeu, ci și relațiile dintre oameni. De asemenea, înțelegerea păcatului strămoșesc presupune și înțelegerea relației dintre Dumnezeu și lume, lume pe care Dumnezeu singur a zidit-o din nimic. Lumea este cea mai veche Evanghelie deschisă de Creator în fața ochilor omului, care poate citi și vedea minunile creației,¹⁶ fiind zidită de Dumnezeu Cel Unul după Ființă și Întreit după Persoane. Toată zidirea după cădere omului devine martiră fără voia ei, că trebuie să-și urmeze împăratul în robie. Și ea așteaptă eliberarea, pentru că ”toată făptura împreună suspină și împreună are dureri până acum.”¹⁷ Relațiile și lucrările lui Dumnezeu față de lume au un început, ele nu sunt din ființa Sa. Lucrarea divină nu este nici Cel ce lucrează, nici ceea ce este lucrat, spune Sfântul Vasile cel Mare. Lucrării îi este specific facerea, iar firii nașterea, sublinia Sfântul Chiril. Astfel că, firea și lucrarea nu sunt același lucru. Sfântul Ioan din Damasc sublinia că nașterea este un lucru al firii, iar creația este lucru al voinței.¹⁸ Lumea nu este o enipostaziere a lui Dumnezeu. Ar fi o anarhie în ființa divină ca să dețină în ea ceva din afara veșniciei, așa cum e lumea, și ar face schimător pe Cel neschimbat. Între El și lume nu există o lege creată, ci el proniază, poartă de grijă prin voia Sa toate. Lucrarea Lui în lume este reală și nemijlocită, (Ioan 5, 17) iar El nu lucrează niciodată după ființă, ci după voință.¹⁹

Harul nu produce un salt ontologic al naturii umane, că ea rămâne în canoanele ei, ci el întărește voința și luminează mintea pentru a vedea limpede urmările păcatului și armonia virtuții. Omul postmodern, cel al libertății fără frontiere, a ajuns în postura de maimuță tehnică, cum spunea Paul Evdochimov, decretând alungarea lui Dumnezeu din creația Sa. Numai că autenticitatea firii umane se dobândește prin lucrarea harului divin. Omul este împins pentru de lume la patimă, care este cultivarea unui instinct ce a deviat; dar, la autenticitatea firii se ajunge printr-o lucrare sinergică, între firea umană și harul divin.

Așadar, Dumnezeu nu a făcut moartea, ea se datorează îndepărtării omului de Izvorul Vieții. Într-un registru concret al contemporaneității diavolul leagă în lanțurile de humă pământeanul și astăzi, dar arma prin care omul se desprinde din ele este adunarea deasă pentru euharistia lui Dumnezeu, prin care sunt nimicite puterile satanei,²⁰ or, cel ce nu vine la sinaxă, s-a despărțit pe sine prin îngâmfare

¹⁶ Ioan Ploscaru, *Urmele lui Dumnezeu*, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2009, P. 45.

¹⁷ Romani 8, 20-22.

¹⁸ Sfântul Grigorie Palama în *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, Nr. 7, Trad. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, 2009, C. 143, P. 472.

¹⁹ Ioannis Romanidis, *Păcatul strămoșesc*, Ed. Sophia/Metafraze, București, 2017, P. 147.

²⁰ Sfântul Ignatie Teoforul, *op. cit.*, P. XIII, 161.

(de Biserică).²¹ Omul care nu urcă Golgota prin uitarea de sine, fără să dețină sensul sacrificial al vieții, nu are uneltele construcției, că vrea ”Taborul, fără a trece pe la Golgota.”²² Firea umană nu mai este sub hegemonia bolii, păcatului și a morții, fără să vorbim despre o anulare a lor. Opera de restaurare a umanității înregistrează punctul culminant la înălțarea Domnului, când firea umană ce se găsește în ipostasul divin al Domnului Iisus Hristos este ridicată în intimitatea ultimă a Sfintei Treimi. Denaturarea credinței prin inflația de învățături eronate este un indicator al temperaturii spirituale scăzute în care trăiesc teologhisitorii și un barometru fidel al laxismului pe care sunt dispuși să-l afișeze unii pentru a-i împăca pe toți. Biserica rămâne fidelă cuvântului revelat și va apăra cu scutul Duhului învățătura primită de la Dumnezeu prin glasul Său revelator, Care a vorbit în multe rânduri și chipuri omului, iar mai pe urmă chiar prin Fiul Său, Care a biruit moartea prin moarte pentru fiecare dintre noi.²³

“Logosul de n-ar fi suferit,
Dacă n-ar fi trecut prin moarte.
Aș fi singur. Dar sunt fericit
Că nici moartea nu ne mai desparte.”

²¹ Sfântul Ignatie Teoforul, *op. cit.*, V, P. 159.

²² Nicolae Steinhardt, *Jurnalul Fericirii*, Ed. Mănăstirii Rohia, 2005, P. 217.

²³ Poezia Logos a poetului Ioan Alexandru.